

BANKALARA OLAN BORÇLAR NEDENİYLE DEVREDİLEN GAYRİMENKUL GELİRLERİNE TANINAN İSTİSNA DÜZENLEMESİNDEN YARARLANABİLECEK KURUMLAR

CORPORATES THAT CAN BENEFIT FROM THE TAX EXEMPTION OF INCOME
FROM IMMOVABLES DERIVED FROM IMMOVABLES TRANSFERRED TO BANKS
AS A RESULT OF DEBTS

Necmettin GÜNDÜZ*

İbrahim EVCİL**

ÖZ

Türk bankacılık sektöründe yer alan bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesi, batık kredilerin geri dönüş olanaklarının genişletilmesi ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na ait alacakların tahsilinde çekilen güçlüklerin azaltılması amacıyla vergi mevzuatımıza getirilen istisna düzenlemeleri ile mükelleflerin bir kısım kazançları vergilendirilecek gelir kapsamından çıkarılmıştır. Bu çalışmada, bankalara borçları nedeniyle kanuni takibe alınmış veya TMSF'ye borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kefillerine ve ipotek verenlere tanınan istisna düzenlemesinde bahsedilen kurumların kimlerden oluştuğu ve istisnanın kapsamı hakkında değerlendirmelerimize yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Banka, Kredi, Kanuni Takip

ABSTRACT

In order to strengthen the financial structures of banks in Turkish banking sector, increase the pay-back possibilities of dead loans and decrease the difficulties in collection of credits belong to the Savings Deposit Insurance Fund of Turkey, some parts of income of taxpayers have been taken out of the scope of taxation as a result of new exemptions in the Turkish tax legislation. This study investigates corporates that have bad debts and are followed by debt collectors, or those which owe debts to the SDIF and those which are mentioned in the exemption that is applicable to the guaranties of these corporates and mortgagagers.

Keywords: Bank, loan, legal proceedings

* Vergi Müfettişi

** Vergi Müfettiş Yardımcısı

1- GİRİŞ

Finansal piyasalar, fon arz eden birimlerle, fon talep eden birimleri karşılaştırarak her iki tarafın da ihtiyaçlarının giderilmesine, refah düzeylerinin artmasına, bu bağlamda da ekonominin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Finansal piyasaların etkin bir şekilde işlemesi ve fon akımının sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için fon akımına aracılık eden kuruluşlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda akla ilk gelen aracı kuruluş bankalardır. Bankalar piyasadan elde ettikleri fonları talep edenlere kredi şeklinde vermektedir.

Bankalar yukarıda ifade edilen işlevlerini yerine getirirken likidite riski, faiz oranı riski, kur riski, operasyonel risk ve en önemlisi olan kredi riskine maruz kalmaktadır. Kredi riski bankaların verdiği kredilerin geri dönmeme riski olarak tanımlanmaktadır. Etkin bir kredi riski yönetiminin olmaması sorunlu kredilerin artmasına neden olmakta ve bankaların bilançolarını, aktif kalitelerini, karlılıklarını ve sermaye yeterliliği rasyolarını olumsuz yönde etkilemektedir.¹

Türkiye’de özellikle 2001 krizinden sonra bankaların sermayeleri, batık kredilerin payının artmasıyla önemli ölçüde azalmış ve mali yapıları bozulan bazı bankalar TMSF’ye (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna) devredilmiştir. Ekonomimizde yaşanan bu sorunların tekrar etmemesi için finansal piyasalara ve bankacılık sektörüne ilişkin birçok düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeler ile bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesi, batık kredilerin geri dönüş olanaklarının genişletilmesi ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na ait alacakların tahsilinde çekilen güçlüklerin azaltılması amaçlanmıştır. Söz konusu amaca yönelik düzenlemeler vergi mevzuatımızda da yerini almıştır.

2- BANKALARA BORÇLARI NEDENİYLE KANUNİ TAKİBE ALINMIŞ veya TMSF’YE BORÇLU DURUMDA OLAN KURUMLAR ile BUNLARIN KEFİLLERİNE ve İPOTEK VERENLERE YÖNELİK VERGİ MEVZUATIMIZA GETİRİLEN İSTİSNA DÜZENLEMELERİ

2.1- Kurumlar Vergisinde Yer Alan İstisna Düzenlemesi

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 5’inci maddesinin (1/f) bendi ile bankalara borçları nedeniyle kanuni takibe alınmış veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kefillerinin ve ipotek verenlerin sahip oldukları taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının, bu borçlara karşılık bankalara veya bu Fona devrinden sağlanan hasılatın bu borçların tasfiyesinde kullanılan kısmına isabet eden kazançların tamamı ile bankaların bu şekilde elde ettikleri söz konusu kıymetlerin satışından doğan kazançların %75’lik kısmı istisna edilmiştir.

Görülebileceği üzere madde bendinde, bankalara veya TMSF’ye borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kefilleri ve ipotek verenlerinin bir kısım iktisadi kıymetlerini bu borçlara karşılık olarak devretmelerinden elde ettikleri kazançlar ile bankaların bu şekilde elde ettikleri iktisadi kıymetlerin satışından elde ettikleri kazançlar olmak üzere iki ayrı istisna düzenlemesi bulunmaktadır.

Bu istisnalardan ilkinde, bankalara borçları nedeniyle kanunî takibe alınmış veya TMSF’ye borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kefillerinin ve ipotek verenlerin, söz konusu kıymetleri bu borçlara karşılık bankalara veya bu Fona devrinden sağlanan hasılatın bu borçların tasfiyesinde kullanılan kısmına isabet eden kazançların tamamı istisna iken; ikincisinde bankaların bu şekilde elde ettikleri söz konusu kıymetlerin satışından doğan kazançların %75’lik kısmı istisnadır.

¹ Nazan Şahbaz, Ahmet İnkaya, “Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler ve Makro Ekonomik Etkileri”, Optimum Journal of Economics and Management Sciences, Vol. 1, No. 1- <http://optimumdergi.usak.edu.tr>

2.2- Katma Değer Vergisinde Yer Alan İstisna Düzenlemesi

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17'nci maddesinin 4/m bendinde, Bankalar Kanunu uyarınca; mal ve hakların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna teslimi ile bunların Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından (müzayede mahallinde satışı dahil) teslimi, bu Fonun devraldığı alacakların tahsili amacıyla, bunların teminatını oluşturan mal ve hakların (müzayede mahallinde satışı dahil) teslimi ve temettü hariç ortaklık haklarıyla yönetim ve denetimleri devralınan şirketlerin aktiflerinin Fon alacaklarının tahsili amacıyla (müzayede mahallerinde yapılan satışlar dahil) teslimi KDV'den istisna edilmiştir. Bu istisna işlem bedelinden Fon'a intikal eden tutarla orantılı uygulanacaktır. Yani satış hasılatının TMSF'ye olan borcun tasfiyesinde kullanılan kısmı KDV'den istisna olacak iken; hasılatın borcun tasfiyesinde kullanılan kısmı aşması durumunda, aşan kısım KDV'ye tabi olacaktır.

Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin 4/r bendinde ise; bankalara borçlu olanlar ile kefillerinin borçlarına karşılık taşınmaz ve iştirak hisselerinin (müzayede mahallerinde yapılan satışlar dahil) bankalara devir ve teslimleri Katma Değer Vergisi'nden istisna edilmiştir. Söz konusu düzenlemede istisna sadece bankalara olan borca karşılık bankalara yapılacak devir ve teslimlerde uygulanacaktır. İstisna, satış yoluyla gerçekleştirilen devir ve teslimlere uygulanacak olup, bağış, hibe şeklindeki devir ve teslimler istisna kapsamı dışında kalacaktır. Diğer taraftan borca karşılık banka dışında üçüncü kişilere yapılan satışlar, istisna kapsamında değerlendirilmeyecektir. Yine istisna uygulanabilmesi için, devir ve teslim konu taşınmaz ve iştirak hisselerinin bankaya borçlu olanlara veya bu borca kefil olanlara ait olması gerekmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5'inci maddesinin 1/f bendinde istisna taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışını kapsarken, Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4/r bendinde yalnızca taşınmaz ve iştirak hisselerinin satışı istisna kapsamında değerlendirilecektir. Benzer şekilde ipotek verenlerin ipotek verdikleri taşınmaz, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve rüçhan haklarının Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4/r bendi kapsamında satılması sonucu elde edilen hasılat Kurumlar Vergisinden istisna iken; katma değer vergisinde ipotek verenler sayılmadığı için ipotek verdikleri taşınmaz ve iştirak hisselerinin satışından elde edilen hasılat Katma Değer Vergisi açısından istisna olarak değerlendirilmeyecektir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5'inci maddesinin 1/f bendinde bankaların verdikleri krediler dolayısıyla teminat olarak aldıkları iktisadi kıymetleri devraldıktan sonra satmaları durumunda bu satıştan elde ettikleri kazancın %75'lik kısmı istisna iken, buna benzer bir düzenleme Katma Değer Vergisi'nde yer almamaktadır. Bunun nedenini şu şekilde açıklayabiliriz:

6802 Sayılı Gider Vergileri Kanununun 28'inci maddesi hükmüne göre bankaların 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olacaktır. Diğer taraftan Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4/e bendinde banka ve sigorta muameleleri vergisi kapsamına giren işlemlerin Katma Değer Vergisinden istisna olduğu hüküm altına alınmıştır. İfade edilen düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde bankaların, verdikleri krediler dolayısıyla teminat olarak aldıkları iktisadi kıymetleri devraldıktan sonra satmaları durumunda bu satıştan elde ettikleri kazançlar Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'nin konusuna girdiği için ve Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'nin konusuna giren işlemler Katma Değer Vergisi'nden istisna olduğu için Kurumlar Vergisinde yer alan ifade edilen düzenlemenin katma değer vergisinde yer alması anlamsız olacağı için böyle bir düzenleme yapılmamıştır.

2.2- Diğer Kanunlarda Yer Alan İstisna Düzenlemeleri

5411 sayılı Bankacılık Kanununun 140'ncı maddesinde, fonun her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olduğu, fon alacağına karşılık bir malın Fon veya Fon bankaları tarafından rızaen veya icraen satın alınması halinde bu işlemlerle ilgili olarak tarafların ödemekle yükümlü olduğu vergi, resim, harç ve döner sermaye ücreti gibi malî yükümlülükler aranmayacağı ifade edilmiştir.

Diğer taraftan 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa ekli (2) Sayılı Tablonun "IV. Ticari ve medeni işlemlerle ilgili kağıtlar" başlıklı bölümünün (23) numaralı fıkrasında, bankalarca kullanılacak kredilerin temini ve geri ödenmesi amacıyla düzenlenecek kağıtlar ile bu kağıtlar üzerine konulacak şerhlerin (kredilerin kullanımları hariç) damga vergisinden istisna edileceği hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla, 488 sayılı Kanuna ekli (2) Sayılı Tablonun (23) numaralı fıkrasında yapılan değişiklik ile ihracat kredisi, yatırım kredisi, konut kredisi ve benzeri herhangi bir kredi ayırımına gidilmeksizin, bankalarca kullanılan tüm krediler ile ilgili düzenlenen kağıtlar ve bu kağıtlar üzerine konulan şerhler istisna kapsamına alınmıştır. Ancak bu kredilerin kullanımları istisna kapsamında değildir.

Konuyla ilgili olarak 12.01.2004 tarihinde yayımlanan 4 No.lu Damga Vergisi Sirküleri'nde "Kanun kapsamındaki kredi tanımına Bankalar Kanunu'na göre kredi olarak kabul edilen nakdi krediler ile teminat mektupları, kefaletler, aval, ciro ve kabuller gibi gayri nakdi krediler girmektedir. Akreditifler de bu kanun kapsamında değerlendirilmektedir." denilmekte, yine 06.07.2007 tarihinde yayımlanan 18 No.lu Damga Vergisi Sirkülerinde de istisna kapsamında kullanılan kredinin teminatına ilişkin olarak düzenlenen kağıtlar ile bu amaçla yapılan işlemlere, münhasıran kullanılan krediye ilişkin olması kaydıyla, kullanılan kredi miktarı ile teminat tutarı karşılaştırılmaksızın teminat tutarının tamamı üzerinden, istisnanın uygulanabileceği belirtilmektedir.

Yukarıda yer alan Kanun hükümleri ve Sirkülerden de anlaşılacağı üzere, bankalardan sağlanan kredilerin temini ile bunların geri ödenmesi sırasında kredi kuruluşları ile müşteri arasında düzenlenen kağıtlar ve bu mahiyetteki şerhler (kredilerin kullanımları hariç), söz konusu istisna kapsamında kullanılan kredinin teminatına ilişkin olarak düzenlenen kağıtlar ile bu amaçla yapılan işlemler kullanılan kredi miktarı ile teminat tutarı karşılaştırılmaksızın damga vergisi ve harçtan istisna edilmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığı Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı konu ile ilgili olarak vermiş olduğu bir özeldge;²

"İlgi tarihli yazınızda; Bankanızca ...'ye kullandırılan kredinin ödenmemesi nedeniyle teminat olarak gösterilen gayrimenkulün takibat yapan başka bir banka tarafından satışa çıkarıldığı ve tarafınızdan satın alındığı belirtilerek satış tapu işlemleri ve icra işlemlerinde KDV, Damga Vergisi ve Harç aranılıp aranılmayacağı hakkında Başkanlığımız görüşü talep edilmektedir.

Bu itibarla Bankanızca ...'ye kullandırdığınız kredinin teminatını oluşturan ... kargir fabrika binası ve arsa vasıflı taşınmaz malın ... 4 üncü İcra Müdürlüğü'nce satışa çıkarılması ve Bankanızın söz konusu taşınmazı alması halinde ilgili Tapu ve İcra Müdürlüklerinde yapılacak olan işlemlerde Damga Vergisi ve Harcin aranılmaması gerekmektedir. Ayrıca; söz konusu taşınmaz malın satış işlemi de Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-r bendi gereğince katma değer vergisinden istisna edilmesi gerekmektedir." denilmek suretiyle bankaların kredilerine teminat olarak aldıkları iktisadi kıymetlerin KDV, Damga Vergisi ve Harç karşısındaki durumuna ilişkin bilgi verilmiştir.

² Gelir İdaresi Başkanlığı Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığının 23.07.2007 Tarih Ve B.07.1.GİB.04.99.16.01/Muk-98 Sayılı Özeldgesi

3- BANKALAR ve TMSF KANUNİ TAKİP YOLU ile SATIŞA ARZ ETTİĞİ KIYMETLERE İLİŞKİN İHALELERE KATILABİLİR Mİ?

Gerek Kurumlar Vergisi Kanunu'nda gerekse Katma Değer Vergisi Kanunu'nda yer alan istisna düzenlemelerinde kanuni takibe alınmış kıymetlerin bu borçlara karşılık bankalara veya Tasarruf Sigorta Mevduat Fonuna devrinden sağlanan hasılatın bu borçların tasfiyesinde kullanılan kısmına isabet eden kazançların tamamı istisna kapsamına gireceği belirtilmiştir. Peki borcun alacaklısı olan banka veya Tasarruf Sigortası Mevduat Fonu kanuni takibe alınmış borç nedeniyle yapılacak ihaleye katılabilecekler midir? Bu sorunun cevabını Bankacılık Kanunu ve İcra İflas Kanunu'nda yer alan düzenlemelerde bulmaktayız.

5411 sayılı Bankacılık Kanununun "Fon alacaklarının takip ve tahsiline ilişkin yetki ve usuller" başlıklı 132. maddesinde, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun alacaklarının takip ve tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanacağı, Fon'un, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre satışa arz ettiği mal, hak ve alacaklarla ilgili ihaleye katılmaya, pey sürmeye ve alacağına mahsuben ihaleden mal, hak ve alacakları satın almaya yetkili olduğu hüküm altına alınmıştır.

Bankaların alacaklarının takip ve tahsili ise İcra İflas Kanunu hükümlerine göre yürütülmektedir. İcra İflas Kanunu'nun 123. maddesi hükmünde, taşınmazların, satış talebinden nihayet üç ay içinde icra dairesi tarafından açık artırma ile satılacağı; müteakip 124. maddesinde ise şartnameye, artırmaya iştirak edeceklerin taşınmazın tahmin edilen kıymetinin yüzde yirmisi nispetinde pey akçesi veya milli bir bankanın teminat mektubunu tevdi etmeleri gerektiği, satılığa çıkarılan taşınmaz üzerinde hakkı olan alacaklının alacağı taşınmazın tahmin edilen kıymetinin yüzde yirmisi nispetinde ise artırmaya iştiraki halinde ayrıca pey akçesi ve teminat aranmayacağı ifade edilmiştir.

Söz konusu Kanun hükümlerinden de anlaşılacağı üzere İcra İflas Kanunu hükümleri açısından borcun alacaklısının icra dairesi tarafından yapılacak açık artırmaya girebilmesine yönelik herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Diğer taraftan 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 57'nci maddesi hükmüne göre bankaların gayrimenkullerinin net defter değerleri toplamı özkaynaklarının yüzde ellisini aşamayacaktır. Bankalar, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında gayrimenkul ve emtiayı esas alan sözleşmeler ile Kurulca uygun görülecek kıymetli madenlerin alım ve satımı hariç olmak üzere ticaret amacıyla gayrimenkul ve emtianın alım ve satımı ile uğraşamayacaktır. Yine söz konusu madde hükmünde bankaların alacaklarından dolayı edinmek zorunda kaldığı emtia ve gayrimenkullerin elden çıkarılmasına ilişkin usul ve esasların Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından belirleneceği belirtilmiştir.

Yukarıda yer alan Bankacılık Kanunu ve İcra İflas Kanunu hükümlerinin birlikte değerlendirilmesi sonucu bankaların ve Tasarruf Sigortası Mevduat Fonu'nun alacaklarına karşılık olarak gösterilen kıymetleri devralabileceği anlaşılmaktadır.

4- İSTİSNA DÜZENLEMESİNDEKİ BANKALAR İFADESİ ile TÜM BANKALAR MI YOKSA YALNIZCA ALACAKLI BANKA MI KASTEDİLMEKTEDİR?

1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği ve Katma Değer Vergisi Uygulama Tebliği'nde yapılan açıklamalara göre; istisnadan yararlanacak olan kurumların, bankalara borçları nedeniyle 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümleri uyarınca kanuni takibe alınmış olması veya TMSF'ye borçlu durumda olmaları gerekmektedir. Bu şartlar altında istisnadan yararlanabilecek kazanç, söz konusu kıymet-

lerin borçlara karşılık olmak üzere, bankalara veya TMSF'ye satışından veya diğer şekilde devrinden sağlanan hasılatın, bu borçların tasfiyesinde kullanılan kısmına isabet eden tutarla sınırlı olacaktır. Peki bu şartların tamamının sağlandığı bir durumda, istisnanın uygulanabilmesi için söz konusu kıymetlerin borca karşılık olarak devredileceği kurum veya kişide bir sınırlama bulunmakta mıdır?

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5'inci maddesinin 1/f bendi veya Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4/r bendine göz atıldığında söz konusu kıymetlerin borçlara karşılık olmak üzere bankalara veya TMSF'ye devredilmesi halinde istisna hükmünün uygulanabileceği anlaşılmaktadır. Görüleceği üzere kanuni takibe alınmış taşınmaz veya iştirak hissesinin (Kurumlar Vergisi istisnasında kurucu senetleri, intifa senedi ve rüçhan hakkı dahil) gerçek kişi veya banka dışındaki bir kurum tarafından devralınması durumunda istisna uygulanamayacaktır. Hatta ifade edilen kanun maddeleri dikkatle incelendiğinde, kanun koyucunun kanuni takibe girmiş kıymetleri devralacak bankalarda bile sınırlamaya gittiği görülecektir. Şöyle ki; kanun koyucu gerek Kurumlar Vergisi Kanunu'nda gerekse Katma Değer Vergisi Kanunu'nda kanuni takibe alınmış kıymetlerin **"borçlara karşılık olarak bankalara veya bu fona devrinden"** ifadesini kullanarak devrin yalnızca borçlu olan bankaya yapılması durumunda istisnadan yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Konunun verilecek bir örnekle daha iyi anlaşılacağını düşünmekteyiz.

Örnek:

(i) Anonim Şirketi, (N) Bankasından 1.500.000 TL tutarında kredi kullanmış olup, bu krediye karşılık (i) Anonim Şirketi'nin Ankara'da bir süredir ile aktifinde kayıtlı bulunan 1.500.000 TL maliyet bedelli taşınmazı ipotek olarak gösterilmiştir. Mükellef kurum krediyi vadesinde ödeyemediğinden kredi borcu, (N) Bankası tarafından kanuni takibe alınmış ve ipotek konusu taşınmaz icra yoluyla satılmıştır. Söz taşınmazı;

- a) (N) Bankası 2.500.000,00 TL'ye satın almış faiz dahil 1.850.000,00 TL olan kredi alacağını tahsil etmiştir.
- b) (G) Bankası 2.500.000,00 TL'ye satın almış ve (N) Bankası da faiz dahil 1.850.000,00 TL kredi alacağını tahsil etmiştir.

(a) bendindeki varsayımda icra yolu ile yapılan taşınmaz satışı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5. maddesinin 1/f bendi ile Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinin 4/r bendinde yer alan istisnaların kapsamına giren bir satıştır. Buna göre satış işleminden elde edilen kazanç 1.000.000,00 TL olup; (N) bankasına olan borcun tasfiyesinde kullanılan kısım satış kazancının %74'üdür. (1.850.000 x 100/2.500.000) Dolayısıyla, taşınmaza ilişkin satış kazancının sadece 740.000,00 TL'si (i) Anonim Şirketi tarafından istisna kazanç olarak gösterilebilecektir. (N) bankası tarafından taşınmazın daha sonra elden çıkarılması sonucu oluşan kazancın %75'i de yine istisna kapsamında değerlendirilecektir.

Diğer taraftan (b) bendindeki varsayımda icra yolu ile yapılan satışta taşınmazı alacaklı (N) bankası dışındaki bir banka olan (G) bankası satın aldığı için istisna uygulamasından (i) Anonim Şirketi yararlanamayacaktır. (G) bankası ise her ne kadar taşınmazı icra yolu ile satın almış olsa da herhangi bir borca karşılık olarak almadığı için % 75'lik istisna hükmünden yararlanamayacaktır.

İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü tarafından verilen özeltede de³ söz konusu istisna hükmünden yararlanılmasının sadece taşınmazın bankalara

³ İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü'nün 21.02.2012 tarih ve B.07.1.G İB.4.35.16.01-176300-205 Sayılı Özeltesi

satışı veya devri durumunda mümkün olacağı, üçüncü kişilere satış yapılması halinde, satıştan elde edilen kazancın bankalara olan borçların tasfiyesinde kullanılması durumunda dahi 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yer alan istisnadan yararlanılamayacağı belirtilmiştir.

Görülebileceği üzere İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü tarafından verilen özeldede satışın üçüncü kişilere yapılması durumunda istisnadan yararlanılamayacağı ifade edilmiştir.

İcra İflas Kanunu'nun 89'uncu maddesinde bahsedilen üçüncü kişi ifadesi (şahıstan) hukuk düzende bir borç ilişkisinin tarafı olmayan yani alacaklı ve borçlu dışındaki kişiler için kullanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında gerek Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5'inci maddesinin 1/f bendinde gerekse Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4/r bendine geçen bankalar ifadesinden kurumların ve kefillerinin borçlu olduğu bankaların anlaşılması gerekmektedir. Kanun maddesinde banka yerine bankalar ifadesinin kullanılmasından ise borç ilişkisinin alacaklısı olarak birden fazla bankanın olabileceğinin anlaşılması gerekmektedir.

5- BANKALARA BORÇLARI NEDENİYLE KANUNİ TAKİBE ALINMIŞ veya TMSF'YE BORÇLU DURUMDA OLAN KURUMLAR ile BUNLARIN KEFİLLERİNE VE İPOTEK VERENLERE TANINAN İSTİSNA DÜZENLEMESİ AMACINA ULAŞABİLİYOR MU?

Bankalara borçları nedeniyle kanuni takibe alınmış veya TMSF'ye borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kefillerine ve ipotek verenlere tanınan istisna düzenlemesinin vergi hukukumuzda getiriliş amacı şu şekilde açıklanmıştır;⁴

(f) bendinde yer alan düzenleme, bankacılık sektöründe yaşanan krizlerden sonra ortaya çıkan tahsilat ve borç ödeme güçlüklerinin aşılarda bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesi, batık kredilerin geri dönüş olanaklarının genişletilmesi ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun elinde bulunan bankalara, dolayısıyla da bu fona ait alacakların tahsilinde çekilen güçlüklerin azaltılması hedeflenmiştir. Buna göre, banka borçları nedeniyle takibe alınmış veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kurum olan kefillerinin, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının, bu borçlara karşılık bankalara veya bu Fon'a satışından veya diğer şekilde devrinden doğan kazançların tamamı ile bankaların bu şekilde iktisap ettikleri söz konusu kıymetlerin satışından doğan kazançların % 75'i, en az iki yıl elde tutulma şartı aranmaksızın kurumlar vergisinden istisna edilmişlerdir. Banka ve finans kurumlarının, bu tür iktisaplar dışında kalan ve çeşitli nedenlerle iktisap edilmiş olan bu tür kıymetlerin satışında iki tam yıllık elde tutma şartı aranacaktır."

Kanun gerekçesinden anlaşılacağı üzere ifade edilen istisna düzenlemesi ile bankacılık sektöründe yaşanan krizlerden sonra ortaya çıkan tahsilat ve borç ödeme güçlüklerinin aşılarda bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesi, batık kredilerin geri dönüş olanaklarının genişletilmesi ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun elinde bulunan bankalara, dolayısıyla da bu fona ait alacakların tahsilinde çekilen güçlüklerin azaltılması amaçlanmıştır.

Ancak önceki bölümlerde yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere gerek Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5'inci maddesinin 1/f bendinde yer alan düzenlemeden gerekse Katma Değer Vergisi

⁴ 21.06.2006 tarih ve 26205 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kurumlar Vergisi Kanunu Gerekçesi

Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4/r bendinde yer alan düzenlemeden yararlanılabilmesi için icra yolu ile satışa çıkarılan kıymetin alacaklı banka tarafından veya alacaklı TMSF tarafından satın alınması gerekmektedir. Bu kurumların dışında bir kişi veya kurumun icraya konu taşınmazı veya iştirak hissesini satın alması durumunda istisnadan ne borçlu kurum ne de alacaklı banka yararlanabilmektedir. Hatta icra yolu ile taşınmaz veya iştirak hissesini satın alan banka borcun alacaklısı değilse, icra yolu ile satın aldığı taşınmazı satması durumunda %75'lik istisna düzenlemesinden yararlanamayacaktır.

İstisnanın Kanun'daki sınırlama doğrultusunda uygulanması hem alacaklı banka açısından hem de borçlu kurum açısından olumsuz bir duruma yol açmaktadır. İstisnanın bu şekilde uygulanması, zaten mali yapısı zorda olan mükelleflerin durumunu daha da zorlaştırmaktadır. Kanaatimizce istisnanın kanuni gerekçesinde ifade edilen amacı gerçekleştirebilmesi için icra yolu ile satılacak kıymeti alan kişi ve kurum açısından bir sınırlamaya gidilmemesi gerekmektedir.

6- SONUÇ

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5'inci maddesinin 1/f bendi ve Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17'nci maddesinin 4/r bendi ile getirilen istisna düzenlemeleri ile Türk bankacılık sektöründe yer alan bankaların mali bünyelerinin güçlendirilmesi, batık kredilerin geri dönüş olanaklarının genişletilmesi ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na ait alacakların tahsilinde çekilen güçlüklerin azaltılması amaçlanmıştır. Söz konusu kanuni düzenlemeler ile bankalara borçları nedeniyle kanuni takibe alınmış veya TMSF'ye borçlu durumda olan kurumlar ile bunların kefillerine ve ipotek verenlerin borç karşılığı teminat olarak gösterdikleri kıymetlerin satılması durumunda elde edilen kazançların kanunda belirtilen kısımları istisna kapsamında değerlendirilecektir.

İstisna düzenlemesinin amacı bu şekilde olmakla birlikte kanun lafzından icra yolu ile satışa çıkarılan kıymetin yalnızca alacaklı banka tarafından veya alacaklı TMSF tarafından satın alınması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu kurumların dışında bir kişi veya kurumun icra yolu ile iktisadi kıymeti satın alması durumunda istisnadan ne borçlu kurum ne de alacaklı banka yararlanabilmektedir. Söz konusu olumsuz durumun ortadan kaldırılması için kanun hükmünün iktisadi kıymeti icra yolu ile alan kişi/kurum açısından bir sınırlamaya gidilmeyecek şekilde değiştirilmesi ile kanunun gerekçesinde yer alan amacı tam anlamı ile yerine getirebilecektir.

KAYNAKÇA

- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 3065 Sayılı KDV Kanunu, 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu,
- 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
- 21.06.2006 tarih ve 26205 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kurumlar Vergisi Kanunu Gerekçesi
- 1Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, Katma Değer Vergisi Uygulama Genel Tebliği
- 4 No.lu Damga Vergisi Sirküleri, 18 No.lu Damga Vergisi Sirküleri
- Gelir İdaresi Başkanlığı Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığının 23.07.2007 Tarih ve B.07.1.GİB.04.99.16.01/Muk-98 Sayılı Özelgesi
- İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Gelir Vergileri Grup Müdürlüğü'nün 21.02.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.35.16.01-176300-205 Sayılı Özelgesi
- ŞAHBAZ N., İNKAYA A. "Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Krediler ve Makro Ekonomik Etkileri", Optimum Journal of Economics and Management Sciences, Vol. 1, No. 1 - <http://optimumdergi.usak.edu.tr>